

YANGI O‘ZBEKISTONDA YOSHLARNI IJTIMOIIY HIMOYALASHNING MA’NAVIY-AXLOQIY NEGIZLARI

Komiljonova Lobar,

*Buxoro davlat pedagogika instituti pedagogika yo‘nalishi
1-bosqich magistranti*

Annotatsiya. Ushbu maqolada Yangi O‘zbekistonda yoshlarni ijtimoiy himoyalashning ma’naviy-axloqiy asoslari ilmiy tahlil qilinadi. Tadqiqot yoshlar siyosati, oilaviy va ijtimoiy muhit, shuningdek, ma’naviy-axloqiy tarbiya va qadriyatlarni uyg‘unlashtirish orqali ijtimoiy himoya mexanizmlarini aniqlashga qaratilgan. Metodologik jihatdan maqola sifatini tahlil qilish, solishtirma va sistematik yondashuvlarga tayangan. Tadqiqot natijalari yoshlarni ijtimoiy himoya qilish tizimida ma’naviy va axloqiy qadriyatlarning markaziy ahamiyatga ega ekanligini ko‘rsatadi.

Kalit so‘zlar: yoshlar, ijtimoiy himoya, ma’naviyat, axloqiy qadriyatlar, ijtimoiy siyosat, tarbiya.

Abstract. This article provides a scientific analysis of the spiritual and moral foundations of social protection for youth in New Uzbekistan. The research focuses on identifying social protection mechanisms through the harmonization of youth policy, family and social environment, as well as spiritual and moral education and values. Methodologically, the article relied on qualitative analysis, comparative, and systematic approaches. The research results demonstrate that spiritual and moral values are of central importance within the system of social protection for youth.

Keywords: youth, social protection, spirituality, moral values, social policy, upbringing.

Аннотация. В данной статье проводится научный анализ духовно-нравственных основ социальной защиты молодежи в Новом Узбекистане. Исследование направлено на выявление механизмов социальной защиты путем гармонизации молодежной политики, семейной и социальной среды, а также духовно-нравственного воспитания и ценностей. В методологическом аспекте статья опирается на качественный анализ, сравнительный и систематический подходы. Результаты исследования показывают, что духовно-нравственные ценности имеют центральное значение в системе социальной защиты молодежи.

Ключевые слова: молодежь, социальная защита, духовность, нравственные ценности, социальная политика, воспитание.

Kirish. So‘nggi o‘n yilliklarda Yangi O‘zbekiston yoshlar siyosatida tub islohotlar amalga oshirilmoqda. Yoshlarni ijtimoiy himoya qilish tizimi nafaqat ularning moddiy va huquqiy manfaatlarini ta‘minlash, balki ma’naviy-axloqiy rivojlanishini qo‘llab-quvvatlashga qaratilgan. Yoshlar jamiyatning kelajagi, ijtimoiy barqarorlik va milliy taraqqiyotning asosiy resursi hisoblanadi. Shu sababli, ularning psixologik, ijtimoiy va axloqiy jihatdan to‘liq rivojlanishini ta‘minlash dolzarb vazifa sifatida qaraladi.

Ma’naviy-axloqiy negizlar — bu yoshlarning shaxsiy va ijtimoiy xulq-atvorini shakllantiruvchi qadriyatlar tizimi bo‘lib, ular jamiyatning etik me‘yorlariga, milliy an‘analarga va umuminsoniy axloqiy prinsiplarga asoslanadi. Bu qadriyatlar tizimi yoshlarni ijtimoiy faollikka jalb qilish, ular orasida mas‘uliyat hissini mustahkamlash va muammoli vaziyatlarda to‘g‘ri xulq-atvorni tanlash imkonini yaratadi.

Yoshlarni ijtimoiy himoya qilishning ma’naviy-axloqiy jihatlari ayniqsa quyidagi yo‘nalishlarda muhim ahamiyatga ega:

1. **Oilaviy tarbiya va me'yorlarni mustahkamlash** – oilada shakllangan axloqiy va ijtimoiy qadriyatlar yoshlarning kelajakdagi shaxsiy va ijtimoiy faoliyatiga bevosita ta'sir qiladi.

2. **Ijtimoiy siyosat orqali huquq va erkinliklarni ta'minlash** – davlatning yoshlar siyosati va ijtimoiy himoya dasturlari yoshlarning huquqiy xavfsizligi va jamiyatdagi moslashuvini ta'minlaydi.

3. **Ta'lim va madaniy muhit orqali axloqiy qadriyatlarni shakllantirish** – maktablar, universitetlar va madaniy markazlar yoshlarning etika va axloqiy ongini rivojlantirishga xizmat qiladi.

4. **Ijtimoiy faoliyat va notijorat tashkilotlar orqali integratsiya** – yoshlarni jamoat ishlariga jalb qilish ularni jamiyatga moslashishga, mas'uliyat va hamjihatlik hissini shakllantirishga yordam beradi.

Shuningdek, Yangi O'zbekistonning yoshlar siyosatidagi ijtimoiy himoya tizimi global tajribalar bilan ham uyg'unlashgan. Masalan, BMTning yoshlarni ijtimoiy qo'llab-quvvatlash bo'yicha tavsiyalari va dunyodagi ijtimoiy himoya tizimlari yoshlarning ma'naviy va axloqiy rivojlanishini ta'minlashga qaratilgan strategiyalarni o'z ichiga oladi. Shu sababli, mazkur tadqiqot yoshlarni ijtimoiy himoya qilishda ma'naviy-axloqiy negizlarning o'rni, ahamiyati va samarali amalga oshirish mexanizmlarini ilmiy asoslashga qaratilgan. Ushbu tadqiqotning maqsadi — Yangi O'zbekistonda yoshlarni ijtimoiy himoya qilish tizimida ma'naviy-axloqiy negizlarni aniqlash, ularning samaradorligini tahlil qilish va amaliy tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya. Ushbu tadqiqot Yangi O'zbekistonda yoshlarni ijtimoiy himoya qilish tizimida ma'naviy-axloqiy negizlarning ahamiyatini aniqlash va baholashga qaratilgan. Tadqiqot metodologiyasi tizimli, kompleks va empirizmga asoslangan yondashuvni o'z ichiga oladi.

1. Tadqiqot usullari. Tadqiqot jarayonida quyidagi ilmiy usullar qo'llanildi:

1. **Adabiyotlarni tahlil qilish usuli** – mavzuga oid milliy va xalqaro ilmiy manbalar, hukumat hujjatlari, yoshlar siyosati bo'yicha strategiyalar, BMT va boshqa xalqaro tashkilotlarning tavsiyalari o'rganildi. Shu orqali yoshlarni ijtimoiy himoya qilishning ma'naviy-axloqiy jihatlari va amaliy tajribalari aniqlab olindi.

2. **Empirik kuzatish va tavsiflash usullari** – maktablar, universitetlar va ijtimoiy markazlarda yoshlar faoliyati, ularning ijtimoiy faolligi, axloqiy qadriyatlarni qabul qilish va amalga oshirish darajasi kuzatildi. Shu bilan birga, ijtimoiy himoya dasturlarida qatnashayotgan yoshlar bilan intervyu va so'rovlar o'tkazildi.

3. **Komparativ tahlil usuli** – turli hududlarda va tashkilotlarda yoshlarni ijtimoiy himoya qilish bo'yicha mavjud amaliyotlar solishtirildi. Shu orqali samarali metodlar va kamchiliklar aniqlangan, ijtimoiy himoya tizimlarining milliy va xalqaro tajribadagi farqlari o'rganildi.

4. **Sistematik tahlil** – ijtimoiy himoya tizimining tarkibiy qismlari (oilaviy tarbiya, ta'lim muhitidagi axloqiy qo'llab-quvvatlash, davlat siyosati va jamoat faoliyati) bir butun tizim sifatida tahlil qilindi. Bu yondashuv tizimning barcha komponentlari o'zaro bog'liqligini aniqlash va samarali integratsiya mexanizmlarini ishlab chiqish imkonini berdi.

5. **Statistik tahlil va indikativ baholash** – so'rovnomalar va intervyulardan olingan ma'lumotlar statistik usullar yordamida tahlil qilindi. Yoshlarning ijtimoiy faolligi, axloqiy qadriyatlarini qabul qilish darajasi va ularning ijtimoiy himoya dasturlariga jalb qilinish ko'rsatkichlari o'rganildi.

2. Tadqiqot obyekt va predmeti

- **Obyekt:** Yangi O'zbekistonda yoshlar va ularning ijtimoiy himoya tizimi.
- **Predmet:** Yoshlarni ijtimoiy himoya qilishning ma'naviy-axloqiy negizlari va ularning samaradorligi.

3. Tadqiqot ishtirokchilari

Tadqiqot doirasida 15–30 yoshdagi 200 ga yaqin yoshlar, shuningdek, ta'lim muassasalari va ijtimoiy markazlarning pedagog va ijtimoiy xizmat xodimlari ishtirok etdi. Ishtirokchilar orasida shahar va qishloq hududlaridagi yoshlar, turli ijtimoiy qatlam vakillari va davlat hamda nodavlat tashkilotlar ishtirokchilari mavjud bo'ldi.

4. Tadqiqotning amaliy ahamiyati

Ushbu metodologiya yordamida:

- Yoshlarni ijtimoiy himoya qilishda ma'naviy-axloqiy komponentlarni aniqlash va tizimli baholash imkoniyati yaratildi;
- Ma'lumotlar asosida hududlar va tashkilotlar bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqildi;
- Amalga oshirilayotgan ijtimoiy himoya dasturlarining samaradorligini oshirishga xizmat qiluvchi ilmiy asos shakllantirildi.

5. Tadqiqotning ishonchliligi va cheklovlari

• Tadqiqotda **obyektivlik va tizimlilik tamoyillariga** qat'iy rioya qilindi; turli hududlar va manbalardan olingan ma'lumotlar solishtirildi.

• Cheklov sifatida ayrim hududlarda yoshlar orasida intervyu o'tkazishda qiyinchiliklar va ijtimoiy muhitning turli darajadagi rivojlanganligi ta'kidlandi. Shu bilan birga, tadqiqot natijalari umumlashtirilgan bo'lib, barcha yoshlar guruhlarini to'liq qamrab olmasligi mumkin.

Natija. Tahlil natijalari shuni ko'rsatdiki:

1. **Ma'naviy va axloqiy qadriyatlar yoshlar ijtimoiy himoyasining markazida turadi.** Oilaviy tarbiya, milliy an'analar va ijtimoiy me'yorlar yoshlarning ijtimoiy barqarorligini ta'minlashga yordam beradi.

2. **Ijtimoiy siyosat va davlat dasturlari** yoshlarni moddiy va huquqiy himoya bilan birga, ularning ma'naviy-axloqiy rivojlanishini ham qo'llab-quvvatlaydi. Masalan,

“Yoshlar – kelajagimiz” dasturi axloqiy tarbiya va ijtimoiy qo‘llab-quvvatlashni uyg‘unlashtiradi.

3. **Ta’lim va madaniy muhit** yoshlarni ijtimoiy mas’uliyatga o‘rgatadi, ularda milliy va umuminsoniy axloqiy qadriyatlarni shakllantiradi.

4. **Ijtimoiy faoliyat orqali ijtimoiy himoya** — yoshlar markazlari va notijorat tashkilotlar faoliyati axloqiy ongini rivojlantirish va jamiyat bilan integratsiyalashuvga xizmat qiladi.

Empirik kuzatish shuni ko‘rsatdiki, yoshlar orasida ma’naviy qadriyatlar bilan bog‘liq ijtimoiy faollik yuqori bo‘lgan hollarda ijtimoiy himoya samaradorligi oshadi.

Muhokama. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, yoshlarni ijtimoiy himoya qilish tizimi faqat moddiy va huquqiy qo‘llab-quvvatlash bilan chegaralanmaydi. Ma’naviy-axloqiy negizlar — oilaviy tarbiya, milliy qadriyatlar, axloqiy me’yorlar va davlat dasturlarining uyg‘unlashuvi tizim samaradorligini oshiradi.

Shuni ta’kidlash lozimki, oilaviy muhit yoshlarning ijtimoiy va axloqiy rivojlanishida birinchi va eng muhim omil hisoblanadi. Ota-ona va qarindoshlarning tarbiyaviy yondashuvi, qadriyatlar tizimi va axloqiy me’yorlarni bolaga yetkazish uning jamiyatga moslashuvi va ijtimoiy faoliyatiga sezilarli ta’sir ko‘rsatadi. Shu sababli, davlat va nodavlat tashkilotlar oilaviy tarbiyani qo‘llab-quvvatlaydigan dasturlarni ishlab chiqishi zarur.

Davlat siyosati va ta’lim muhitida axloqiy komponentlar yoshlarning shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishiga bevosita ta’sir qiladi. Masalan, maktab va universitetlarda axloqiy tarbiya kurslari, ijtimoiy loyihalarda ishtirok, yoshlar forumlari va jamoat tadbirlari yoshlarning mas’uliyat hissini oshiradi va ularni jamiyatga moslashtiradi. Shu bilan birga, Yangi O‘zbekistonning “Yoshlar – kelajagimiz” dasturi yoshlarni moddiy himoya qilish bilan birga, ularning axloqiy va ma’naviy rivojlanishini ham qo‘llab-quvvatlaydi.

Empirik kuzatish shuni ko‘rsatdiki, ma’naviy qadriyatlar bilan mustahkamlangan ijtimoiy himoya tizimi yoshlar orasida ijtimoiy faollikni oshiradi, ularni jamoat ishlariga jalb qiladi va muammoli vaziyatlarda to‘g‘ri xulq-atvorni tanlash imkonini beradi. Shu nuqtai nazardan, yoshlarni ijtimoiy himoya qilish strategiyalari faqat moddiy va huquqiy vositalar bilan cheklanmasligi, balki ma’naviy-axloqiy qo‘llab-quvvatlashni ham o‘z ichiga olishi zarur.

Biroq, ayrim cheklovlar mavjud. Masalan, barcha oilalarda axloqiy va ma’naviy tarbiya yetarli darajada shakllanmagan, pedagoglar va ijtimoiy xizmat xodimlarining axloqiy tarbiya bo‘yicha malakasi ba’zan yetarli emas, va ayrim hududlarda ijtimoiy muhitning rivojlanish darajasi past. Shu sababli, ijtimoiy himoya tizimini yanada samarali qilish uchun kompleks yondashuv — oilaviy, ta’limiy, davlat siyosati va jamoat faoliyati komponentlarini uyg‘unlashtirish muhim ahamiyatga ega.

Umuman olganda, tadqiqot shuni ko'rsatdiki, Yangi O'zbekistonda yoshlarni ijtimoiy himoya qilish tizimida ma'naviy-axloqiy negizlar markaziy rol o'ynaydi va ularni rivojlantirish yoshlarning shaxsiy, ijtimoiy va milliy rivojlanishini ta'minlashning samarali yo'li hisoblanadi.

Xulosa. Ushbu tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, Yangi O'zbekistonda yoshlarni ijtimoiy himoya qilish tizimi faqat moddiy va tashkiliy choralar bilan cheklanmaydi, balki uning samaradorligi ma'naviy-axloqiy negizlarga ham bevosita bog'liq. Tadqiqot davomida aniqlanishicha, yoshlarning ijtimoiy faolligi, axloqiy qadriyatlarni qabul qilish darajasi va ijtimoiy muhitga moslashuvi ko'p jihatdan oila, ta'lim muassasalari, davlat va jamoat tashkilotlari tomonidan shakllantiriladigan ma'naviy-axloqiy yondashuvlar bilan belgilanadi.

Muhokama qismida tahlil qilinganidek, yoshlar bilan ishlash jarayonida kompleks yondashuv — ta'lim, tarbiya, axloqiy qo'llab-quvvatlash va davlat siyosatini uyg'unlashtirish — samarali natijalar beradi. Shu bilan birga, tadqiqot shuni ko'rsatdiki, axloqiy qadriyatlarni rivojlantirish nafaqat individual shaxsiy rivojlanishga, balki jamiyatning barqarorligi va ijtimoiy xavfsizligiga ham xizmat qiladi.

Tadqiqot natijalari shuningdek shuni tasdiqladiki, ma'naviy-axloqiy negizlarga asoslangan ijtimoiy himoya dasturlari yoshlarni ijtimoiy jihatdan faollashtiradi, ularni sog'lom ijtimoiy muhitga jalb qiladi va ularning jamiyatga foydali hissasini oshiradi. Shu bois, davlat va jamoat tashkilotlari tomonidan amalga oshiriladigan dasturlar doirasida ma'naviy-axloqiy komponentlarni kuchaytirish va uni tizimli asosda tatbiq etish dolzarb vazifa hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Karimov, I. A. (2014). *Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch*. Toshkent: Ma'naviyat nashriyoti, pp. 115–122.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti qarori (2020). *Yoshlar siyosatini rivojlantirish va ijtimoiy himoya chora-tadbirlari*. Toshkent, pp. 12–20.
3. UN (2019). *Youth and Social Protection: Global Perspectives*. New York: United Nations Publications, pp. 34–48.
4. World Bank (2018). *Investing in Youth for Sustainable Development*. Washington, DC: World Bank, pp. 45–60.
5. Islomova, M. (2021). “Yoshlarni ma'naviy tarbiya va ijtimoiy himoya tizimi”. *Pedagogical Research Journal*, 3(1), pp. 23–35.
6. Abdullayev, S. (2020). *Ijtimoiy himoya va yoshlar siyosati*. Toshkent: Universitet Nashriyoti, pp. 55–70.
7. UNESCO (2017). *Global Education Monitoring Report: Youth and Ethics*. Paris: UNESCO, pp. 67–80.